

11.

REDOVITE SLUŽBE U CRKVI

hijerarhija (grč. *hierà arhé* – sveta vlast), od prvih stoljeća kršćanstva označava vršitelje vlasti u Crkvi koja je božanskog podrijetla. Članovi hijerarhije su biskupi, svećenici i diakoni.

»Samo je Krist pravi svećenik, drugi su samo njegovi službenici.«

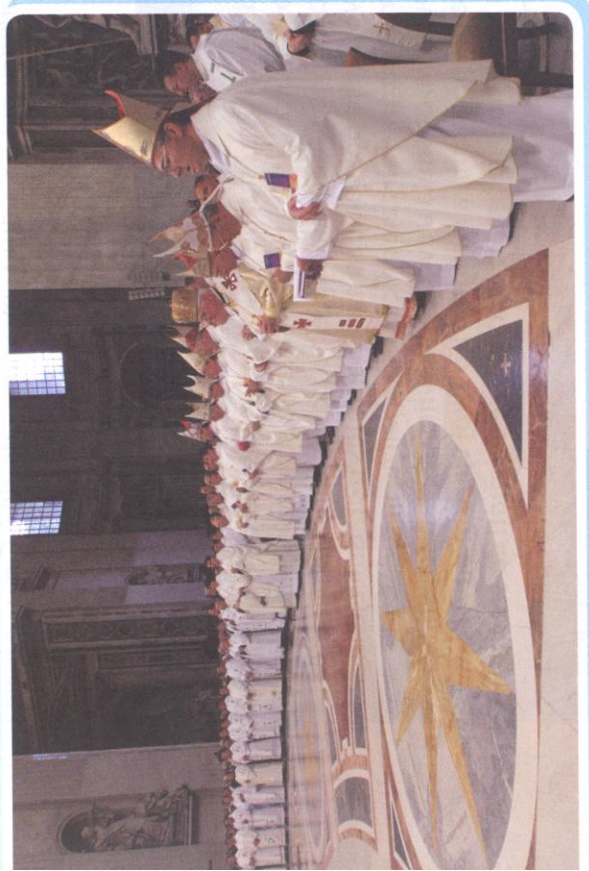
Toma Akvinski

Crkvu je od njezinih početaka, osim novog načina života, obilježila i nova društvena struktura, vlastiti oblik institucije, hijerarhije. Ta je struktura jamčila čvrstu i postojanu povezanost, kako s mjesnim zajednicama tako i sa sveopćom Crkvom. U svojoj novoj institucionalnoj pojavi Crkva je postala i ostala vidljiv znak i svjedok Božje prisutnosti među ljudima po različitim službama, koje je ustanovio sam utemeljitelj Crkve Isus Krist.

Upravljanje i posvećivanje

Vječni Pastir je htio da apostoli i njihovi nasljednici svojim poslanjem i službom vidljivo svjedoče nazočnost jedinoga i vrhovnoga Pastira – Isusa, Uskrsloga i Proslavljenoga. Za ispunjenje toga poslanja, Isus im daje svoju mesijansku vlast, koja njemu dolazi od Oca. U prvoj Crkvi apostolska karizma, zbor apostola kojemu predsjedava Petar, zauzima

prvo mjesto među svim karizmama. **Apostoli** su prvi svjedoci Uskrsloga, njegovi poslanici i voditelji prve kršćanske zajednice u Jeruzalemu. **Službenici** su Božjeg spasenja, pomirenja i obraćenja, djelitelji darova Duha Svetoga. Kako se povećavao broj vjernika u prvoj kršćanskoj zajednici, apostoli su počeli imenovati posebne suradnike. Iako ih se naziva raznim imenima, ipak je očito da sve zajednice prvih kršćana vode predstojnici izabrani autoritetom apostola koji je osnovao tu crkvenu zajednicu. Apostoli s vremenom izabiru svoje izravne nasljednike. Ti predstojnici su biskupi, koji nakon smrti

apostola vode pojedine krajevne Crkve. O tome svjedoče sačuvani zapisi iz prvih kršćanskih vremena. Od tada do danas hijerarhijski ustroj Crkve je nepromijenjen: **biskupi, nasljednici apostola, predvode (nad) biskupije, a pri upravljanju im pomažu prezbiteri i đakoni.**

Po sakramentu svetog reda

U Crkvi od njezina početka postoji posebno svećeništvo koje nazivamo *ministerijalno svećeništvo* (naziv *ministerijalni* dolazi od latinske riječi koja znači *služenje, služba*), koje se podjeljuje **sakramentom svetoga reda** biskupima, svećenicima i đakonima. Sveti »red označuje crkveno tijelo u koje se ulazi i postaje njegovim dionikom posebnim posvećenjem (ređenjem) koje, osobitim darom Duha Svetoga, omogućava vršenje svete vlasti u ime Krista i njegovom ovlašću u službi Božjeg naroda« (KKC–Kompandij, 323).

Oni su posvećeni za predvoditelje i učitelje Kristove zajednice. Ustanova svećenika i biskupa postupno se razvijala u prva tri stoljeća kršćanstva. »Od samog početka služba reda podjeljivala se i vršila u tri stupnja: služba biskupa, prezbitera i đakona« (KKC, 1593).

Sva tri stupnja sakramenta svetog reda podjeljuje biskup polaganjem ruku i posvetnom molitvom na glavu ređenika. »Ovaj sakrament daruje posebno izlivanje Duha Svetoga koji ređenika suobličuje Kristu i njegovoj trostrukoj službi svećenika, proroka i kralja, prema odgovarajućim stupnjevima sakramenta. Ređenje utiskuje neizbrisiv duhovni biljeg: zato se ne može ponoviti niti podijeliti na neko ograničeno vrijeme« (KKC–Kompandij, 335).

Biskupi imaju odgovornost za mjesne Crkve, jer im je Krist, kao nasljednicima apostola, povjerio tu odgovornost. Oni zajedno s Petrovim nasljednicima vrše u Crkvi trostruku službu: učenja, posvećivanja i upravljanja. Dok papa, kao Rimski biskup, ima punu i neposrednu vlast nad cijelom Crkvom, biskupi je imaju u svojim biskupijama.

U Novom zavjetu spominju se **prezbiteri** kao oni koji obavljaju **službu predstojnika** u mjesnoj kršćanskoj zajednici, odnosno **župi**. U svojoj pastirskoj službi **pomažu biskupima** i s njima su izravno povezani. S vremenom se za prezbitera ustalio naziv svećenik. Tim se nazivom označava osoba koja je posvećena svetim redom te je posrednik između Boga i ljudi. Prvotno su svećenici živjeli zajedno s biskupom kao članci biskupskog prezbiterija. Širenjem kršćanstva oni odlaze u mjesne crkvene zajednice da samostalno, u ime biskupa, vrše svoju pastoralnu službu. Prezbiter je biskupov suradnik, »posvećuje se za propovijedanje evanđelja, za slavljenje bogoslužja, poglavito euharistije, iz koje crpi snagu za svoje služenje« (KKC–Kompandij, 328).

biskup (grč. *epískopos* – nadglednik, upravitelj), nasljednik je apostola, voditelj biskupije (mjesne, partikularne Crkve). Biskupsko ređenje daje puninu sakramenta reda, biskupa čini zakonitim nasljednikom apostola, uključuje ga u biskupski zbor gdje s papom i drugim biskupima ima odgovornost za sve Crkve.

svećenik (prezbiter, grč. *presbyteros* – stariji, častan, uzvišen), biskupov je suradnik u naviještanju vjere i dijeljenju sakramenata. Svoju službu vrši u partikularnoj Crkvi, u zajedništvu s drugim svećenicima, pod biskupovim vodstvom.

đakon (grč. *diákonos* – služitelj), sakramentom reda (u svom prvom stupnju) posvećuje se za pomoć biskupu i prezbiterima u trima službama: službi riječi, službi oltara i službi ljubavi.

»Crkva podjeljuje sakrament reda samo krštenim muškarcima (*viris*), čije su sposobnosti za vršenje službe prikladno utvrđene. Crkvenoj vlasti pripada odgovornost i pravo nekoga pozvati da primi redove.«

KKC, 1598

Atelje Stanišić, detalji mozaika (crkva Krajlice neba i zemlje, Ploče)

Prije slavljenja pojedinog sakramenta, prezbiter priprema vjernike koji žele primiti taj sakrament, kao i sve one koji su izravno uključeni u to slavlje. Upućuje vjernike u dublje proživljavanje vjere i u odgovorno življenje svoga kršćanskoga poziva. Posebno se brine za bolesne, tako da ih posjećuje te, zajedno s njima i njihovim bližnjima i dragima, moli i dijeli pomazanje. Po primljenom sakramentu reda prezbiter je pozvan skrbiti i za odgoj zvanja, te poticati one koji su pozvani da se velikodušno odazovu Božjem pozivu. U svemu je najvažnije njegovo osobno svjedočenje vlastitoga poziva i vjere u svakodnevicu.

Još jedna od najstarijih službi u Crkvi je **đakonat**. U prvotnoj kršćanskoj zajednici **đakon** je suradnik apostola, a zatim i njihovih nasljednika biskupa. Đakon podjeljuje sakrament krštenja, čuvar je i djelitelj pričesti, prisustvuje sakramentu ženidbe u ime Crkve, nosi popudbinu umirućima, naviješta Sveto pismo, poučava i propovijeda, predsjeda molitvi puka, predvodi službu Božje riječi, pomaže svećenicima, ali i samostalno vodi pojedine kršćanske zajednice, promiče i podupire apostolat laika. Nakon Drugoga vatikanskog koncila u Katoličkoj crkvi ponovno je uveden stalni đakonat. Neoženjeni i oženjeni kršteni muškarci mogu biti zaređeni kao trajni đakoni.

»Svećeničko zvanje je ministerij (služenje) i misterij (otajstvo) »divne« razmjene (admirabile commercium) između Boga i čovjeka. Čovjek daruje Kristu svoje čovjstvo da bi se Krist njime mogao poslužiti kao sredstvom za spasenje, čineći od njega drugoga sebe.

Ako se ne shvati otajstvo te »razmjene« ne može se shvatiti kako se može dogoditi da neki mladić, odazivajući se na poziv

»Slijedi me!« ostavi sve zbog Krista, uvjeren da će se na tom putu u punini ostvariti njegova ljudska osobnost.«

Ivan Pavao II.

Radikalno življenje evanđelja

»Hoćeš li biti savršen, idi prodaj što imaš i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu! A onda dođi i idi za mnom« (Mt 19,21). Već dvije tisuće godina ove Isusove riječi, upućene bogatom mladiću, oduševljavaju mnoge mlade za nasljedovanje Isusa u redovničkom životu. Među vjernicima je u Crkvi oduvijek bilo muževa i žena koje Isus poziva na **posvećeni život po evanđeoskim savjetima čistoće, siromaštva i poslušnosti**. Isus je u evanđelju jasno izrekao što treba činiti onaj tko ga želi slijediti: odreći se svega, uzeti svoj križ i ići za njim (usp. Lk 9,23-24). Iako se ti savjeti odnose na sve kršćane, u njima se odražava i težnja da barem neki od njih taj poziv žive na apsolutan i radikalnan način. Tako od prvih kršćanskih vremena nastoje živjeti **redovnici i redovnice**, odnosno posvećene osobe u Crkvi. Oni u svom životu nastoje na temeljitiji način živjeti čitavo evanđelje idući za Kristom putem savršene ljubavi prema Bogu i ljudima. Iz te ljubavi oni ostavljaju sve, u skladu s Isusovim riječima: »Tko god ostavi kuće, ili braću, ili sestre, ili oca, ili majku, ili ženu, ili djecu, ili polja poradi imena mojega, stostruko će

primiti i život vječni baštiniti« (Mt 19,29). Mnogi su od tih muževa i žena, po nadahnuću Duha, provodili samotan život ili su osnivali nove **redovničke zajednice**. I jedne i druge Crkva je kroz povijest odobravalala i rado prihvaćala. Tako je nastala raznolikost **muških i ženskih** zajednica. Neke od njih žive **kontemplativnim životom**, u kojemu se bave »samo Bogom u samoći i šutnji, u neprekinutoj molitvi i intenzivnoj pokorji«. Druge žive aktivnim **apostolskim životom**, te svima s kojima se susreću naviještaju Božju riječ i svjedoče im svoju vjeru u Isusa Krista. Jedni npr. vode posebnu brigu o bolesnima i nemoćnima, pomažu siromašne i potrebite, drugi opet odgajaju djecu i mlade... I jedni i drugi, već prema karizmi ustanovljenja, svojim životom nastoje dati odgovor na zahtjeve čovječanstva koje trpi zbog nedostatka sigurnosti, istine, osjećaja za Boga, ili je tjeskobno zbog nepravdi, diskriminacija, tlačenja, ratova, gladi.

Posvećenje obiteljskog i društvenog života

U današnje se vrijeme posebno osjeća potreba za isticanjem značenja crkvenog zajedništva. U tom je smislu važno da i laici u crkvenoj zajednici pronađu svoje mjesto i ulogu. Osobita je zadaća laika da sve **vremenite stvari**, s kojima su usko povezani, tako rasvijetle i urede da se uvijek vrše u skladu s evanđeljem te da **svijet napreduje i bude na slavu Stvoritelja** i Otkupitelja. Aktivnost kršćanskih laika potrebna

je, nadasve, na području društvenog života (politički, medijski, gospodarski i dr.), koji treba biti prožet duhom evanđeoskog nauka i kršćanskog života.

Laici naime nisu u službi Crkve, nego su Crkva kao subjekt u punom značenju te riječi. Temeljem sakramenata – krštenja i potvrde – laici su »apostoli« Crkve, tj. **poslani** su raditi na tome da **svi ljudi** po svoj zemlji **upoznaju i prihvate Božju poruku spasenja**. »Bog ih

Drugi posjet Ivana Pavla II. Bosni i Hercegovini, beatifikacija Ivana Merza, Banja Luka, 22. 6. 2003.

Hrvatski misionar u Indiji
Ante Gabrić (1915 – 1988)

»Slijediti Krista uvijek uključuje hrabrost da se pliva protiv struje.«

Benedikt XVI.

laik (grč. *laós* – ljudi, narod), svi vjernici osim članova svetoga reda i redovničkoga staleža.

»Posvećeni život jest dragovoljno predanje srca Bogu, kao dar naše ljubavi za Isusa. Posvećenje je žrtvovanje sebe i odjeljivanje od svega što nije Krist.«

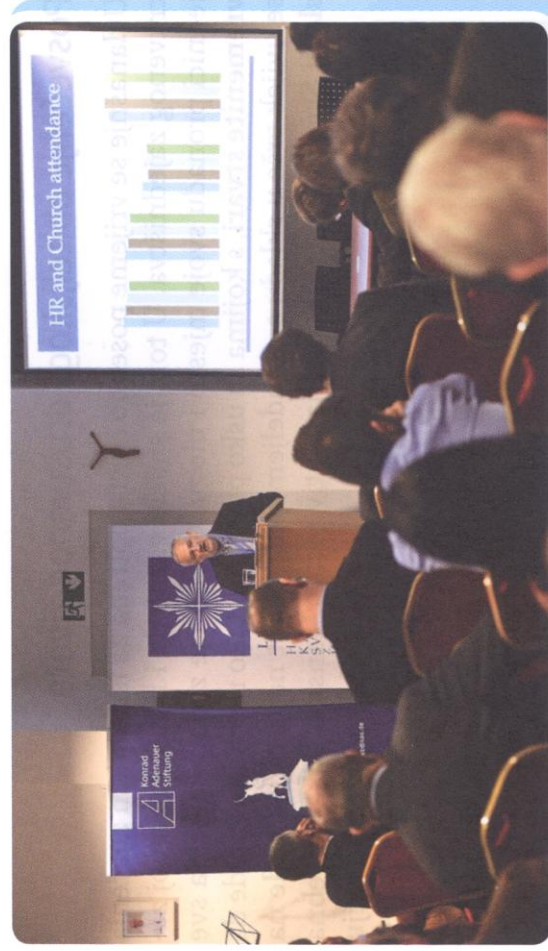
Marija od Propetog Isusa

»Kršćanin koji zanemaruje svoje vremenite dužnosti, zanemaruje svoje dužnosti prema bližnjemu, štoviše, i prema samom Bogu, te dovodi u pogibelj svoje vječno spasenje. Neka se kršćani radije vesele što, slijedeći primjer Krista, koji je obavljao posao zanatlije, mogu obavljati sve svoje zemaljske djelatnosti tako da ljudska, obiteljska, stručna, znanstvena ili tehnička nastojanja ujediniju u životnu sintezu s religioznim dobrima, pod čijim se uzvišenim vodstvom sve usklađuje na slavu Božju.«

Gaudium et spes, 43

poziva da obnašajući vlastitu dužnost i vođeni evanđeoskim duhom, tako reći iznutra poput kvasca, pridonose posvećenju svijeta te tako u prvom redu svjedočanstvom svojega života, blistajući vjerom, nadom i ljubavlju, drugima očituju Krista« (LG, 31). To se poslanje ostvaruje svugdje gdje ljudi mogu samo preko njih čuti Evanđelje i upoznati Krista: u obitelji, na poslu (bilo kojem) i odmoru, među prijateljima, u sportu...

Laici su također pozvani surađivati u životu i djelovanju crkvene zajednice, u njezinu rastu i životu, vršeci različite službe prema darovima koje im je Gospodin povjerio. Oni su isto tako pozvani sudjelovati u upravnoj vlasti Crkve, u biskupijskim sinodama ili u pojedinim tijelima svoje župe i biskupije, primjerice u pastoralnim i ekonomskim vijećima, ili kao članovi crkvenih sudova.

Slijedeći povijesna svjedočanstva, možemo zaključiti kako se naziv »laik« prvi put pojavljuje koncem I. stoljeća, dok su u III. i IV. stoljeću gotovo svi kršćanski teolozi laici. Otada se pojam laik uvriježio i u stilu života Crkve i u njezinu poslanju. Laici su sudjelovali i u podjeljivanju sakramenata, premda ne svih, a u Djelima apostolskim i Pavlovim poslanicama laicima se priznaju karizme poučavanja i prorokovanja. I na sinodama prvih stoljeća mahom su sudjelovali laici koji su, da bi vršili ove službe, trebali biti vješti govornici i biti neporočna moralnoga života.

Kršćani, dakle, neprestano imaju prilike za **apostolat**. Cijeli bi njihov život trebao biti apostolski. Vjernici bi trebali pomagati svima oko sebe u pronalaženju kršćanskog smisla života, a ponajprije su dužni prionositi samoga sebe Bogu u osobnom svjedočenju evanđelja. To zahtijeva izgradnju i oblikovanje vlastite osobnosti s obilježjem identiteta »novoga čovjeka«, Kristova svjedoka.

Različite funkcije u Božjem narodu

Po svojoj biti, Crkva je sveopća izvana i iznutra. Međutim, postoje razlike u Božjem narodu koje se odnose na dužnosti koje imaju pojedinci ili zajednica, te po životnom usmjerenju što ga biraju pojedinci ili zajednica. Crkvu čine nositelji ministerijalnog svećeništva, obični vjernici, pripadnici bračnog ili redovničkog izbora života. To su dakle različiti slojevi u istoj zajednici vjernika, koji se međusobno ljudski i kršćanski povezuju i obogaćuju, jedni drugima služe različitim dužnostima i odgovornostima u zajedničkom poslanju. Te različite funkcije koje obavljaju pojedinci ili zajednice unutar i izvan Crkve ne smijemo preuveličavati, niti podcjenjivati. Svaki čovjek ima svoje vlastito mjesto u Crkvi, koja je Kristovo tijelo. Svi udovi tijela su potrebni, i kad ne bi bilo kojeg uda na tijelu, tijelo bi bilo osakaćeno. Svi udovi imaju svoje funkcije. Kad rade usklađeno cijeli je čovjek skladan. Tako je i u tijelu Crkve. Postoje razni udovi koji obnašaju svoje funkcije na opće dobro tijela Crkve. Ta različitost udova i službi čini međusobno zajedništvo koje je opći ures tijela Crkve. Potrebna nam je različitost u jedinstvu.

usp. Mato Miloš

Odnos laika i hijerarhije

»Laici, kao i svi Kristovi vjernici, imaju pravo obilno primati od svetih pastira duhovna dobra Crkve, napose pomoć Božje riječi i sakramenata. (...) Laici poput svih Kristovih vjernika neka s kršćanskom poslušnošću spremno prihvaćaju ono što sveti pastiri, kao Kristovi predstavnici, određuju u Crkvi kao učitelji i upravitelji; tako oni slijede primjer Krista koji je svojom poslušnošću sve do smrti, svim ljudima otvorio blaženi put slobode djece Božje. Isto tako neka ne propuste u svojim molitvama preporučivati Bogu svoje predstojnike jer oni neprestano bdiju kao oni koji trebaju položiti račun o našim dušama, da to čine s radošću, a ne stenjući. (...) A sveti pastiri neka priznaju i promiču dostojanstvo i odgovornost laika u Crkvi; neka se rado posluže njihovim razboritim savjetom, s povjerenjem neka im povjere dužnosti u službenju Crkvi te im ostave slobodu i prostor djelovanja, štoviše, neka ih ohrabruju da se i na vlastitu pobudu daju na posao.«

Lumen gentium, 37

PITANJA I ZADACI

1. Proučite značenje riječi: biskup, prezbiter i đakon. Koja je njihova uloga u Crkvi?
2. Navedi i objasni stupnjeve svetog reda?
3. U kojem je smislu *trajni đakonat* most između hijerarhije i laika?
4. Tko su posvećene osobe i koja je njihova zadaća u Crkvi?
5. Tko su laici i koja je njihova zadaća u Crkvi i svijetu?

SAŽETAK

Uskrsli Krist na nevidljiv način vodi i posvećuje Crkvu te upravlja njome po Duhu Svetome. Crkvom na vidljiv način upravljaju nasljednici apostola kojima je na čelu papa, Petrov nasljednik i rimski biskup. U Crkvi postoje i drugi zaređeni službenici, koji snagom sakramenta svetog reda predvode crkvenu zajednicu i služe Božjem narodu, po uzoru na vrhovnog pastira Isusa Krista. Oni su posebno pozvani utvrđivati Božji narod u vjeri i nasljedovanju Isusa Krista. Svi su članovi Božjega naroda dionici u Kristovoj proročkoj, svećeničkoj i kraljevskoj službi. No, biskupi, sa svojim suradnicima svećenicima i đakonima, u tim trima službama imaju udjela kao predvodnici Crkve. Svi članovi Božjega naroda, u zajedništvu su sa svojim biskupima i svećenicima i pozvani su živjeti po nauku Isusa Krista.